

Национален съвет за журналистическа етика

РЕШЕНИЕ № 9/15.03.2024 г.

Комисията по журналистическа етика на свое редовно заседание на 15.03.2024 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Нели Огнянова

ЧЛЕНОВЕ: Александър Кашъмов
Бойко Василев
Весислава Антонова
Гена Трайкова
Диляна Илиева
Даниела Тренчева
Ирина Недева
Илия Вълков

изслуша доклад по жалба с вх. № 11-007/2024 г. на Г. К. срещу БНР, програма *Хоризонт*, предаване *Неделя 150*, от 3 декември 2023 г. В жалбата се твърди, че е осъществено нарушение на Етичния кодекс на българските медии от страна на *Българското национално радио*.

I. ПРОЦЕДУРА

1. Жалба с вх. № 11-007/2024 г. се отнася до нарушение на Етичния кодекс на българските медии, осъществено чрез предаването *Неделя 150* на БНР.
2. Ирина Недева и Илия Вълков не участват в обсъждането.
3. Жалбата е подадена в допустимия от правилника срок.
4. КЖЕ обсъди допустимостта на жалбата, жалбата е допустима.
5. Представено е становище от *Българското национално радио*.

II. ЖАЛБА

Жалбата е от Г. К. от гр. С. Според жалбата в предаването се скриват и изопачават факти, а „гостуващият в предаването К.И. развива широко разпространената конспиративна теория, че въвеждането на цифрова валута е таен план на „елита“ за тоталитарен контрол над населението. Тази теория съществува в различни варианти. Тя е една от популярните конспиративни теории, които разпространяват руските служби у нас. „Поглед.инфо“ е публикувал доста статии с източник „Фондация за стратегическа култура“, която е контролирана от руската служба за външно разузнаване и е включена в списъка на санкции на ЕС.“

Според жалбата твърденията на К.И. са неверни и са последователно оспорени:

1. Твърденията „Ние не отговаряме на критериите – нито за инфлацията, нито за дефицита. 10 години отговаряхме на всички критерии, но не ни приеха“ не са верни.

а) България никога досега не е отговаряла на всички критерии за присъединяване към еврото. Едно от условията за присъединяване към еврозоната е минимум 2 години участие във валутния механизъм ERM II. Българският лев е включен в ERM II едва през юни 2020, което означава на този критерий за първи път е покрит в средата на 2022 г. На критерия за ценова стабилност България не е отговаряла при прегледа през 2020 г. и 2022 г.

б) Към момента на интервюто в БНР България е отговаряла на критерия за бюджетен дефицит, който всъщност се нарича критерий за устойчивост на държавната финансова позиция. Другият споменат критерий – за ценова стабилност, се оценява за период от 12 месеца преди референтната дата на Доклада за конвергенция преди присъединяването. Към момента на интервюто в БНР не сме отговаряли на критерия за ценова стабилност, но това не означава, че ще ни приемат без да отговаряме на него. Критерият за ценовата стабилност се оценява към референтната дата на доклад за конвергенция.

2. К.И. спекулира, че ще ни приемат в еврозоната, дори да не отговаряме на критериите, защото ЕЦБ иска да въведе цифрово евро и да ни контролира.

„Това означава да се нарушава основополагащият Договор от Лисабон, чл. 140 на който определя критериите за членство в еврозоната. Няма доказателства, че някога, някоя европейска институция, съзнателно е нарушавала Договора, за да постигне на скрита цел. Държавите от еврозоната, които трябва единодушно да гласуват за приемането на България в еврозоната, също нямат интерес да одобрят присъединяването на държава, която не отговаря на критериите, защото това поставя под риск общата им валута.“

3. К.И. спекулира, че въвеждането на цифровото евро е таен план, за да ни контролират въглеродния отпечатък. Публикуван е проект на законодателен пакет за цифровото евро. От документите става ясно, че няма риск да ни контролират въглеродния отпечатък. Цифровото евро няма да замести, а ще допълни парите в брой. Цифровото евро ще е още един начин за извършване на плащания в евро и ще може да се превръща едно към едно в банкноти. Парите в брой ще бъдат все така на разположение в еврозоната, както и останалите частни електронни платежни средства (банкови карти), които се използват в момента.

Искането е КЖЕ да постанови нарушение на Етичния кодекс на българските медии.

III. РАЗПОРЕДБИ ОТ ЕТИЧНИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ, ЧИЕТО НАРУШАВАНЕ СЕ ТВЪРДИ

1.1. Точност

1.1.4. Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията.

IV. СТАНОВИЩЕ НА ОТВЕТНАТА СТРАНА

Получено е становище от ответната страна БНР. В него се посочва:

Първо, в конкретното издание на предаването „Неделя 150“ по централната тема „бюджет“ са участвали трима събеседници:

- К. И.: „Това е бюджетът - шампион по разхищение в нашата история“;
<https://bnr.bg/horizont/post/101916723>
- Т. Й.: „Мазни далавери са правени със здравето на хората за чудовищни пари“;
<https://bnr.bg/horizont/post/101916766/toshko-iordanov>
- Г. Г.: „Крайно манипулативно е да се говори за влизане в дългова спирала“.
<https://bnr.bg/horizont/post/101916771/georgi-ganev-kraino-manipulativno-e-da-se-govori-za-vlizane-v-dalгова-spirala>

По този начин в предаването са предоставени различни и многообразни гледни точки на аудиторията по темата. Плурализмът на мнение е запазена мярка на обзорното политическо предаване. Съгласно Редакционните стандарти на общественото радио „Задължението на БНР е да осигури представянето на широк спектър от мнения, особено когато въпросът е остро полемичен, както и да отразява позициите на различните региони в страната, когато това е необходимо.“ При планиране на темите и гостите в обзорното седмично предаване на „Хоризонт“, „Неделя 150“ и при реализирането им в ефир са спазени изискванията на цитираните по-горе стандарти .

Второ, водещият е изключително добре подготвен по темата на разговора, намесва се и прекъсва своевременно събеседника, когато е необходимо, не се откъждествява с гледната точка на интервюирания, критичен е във въпросите си към него.

V. ФАКТИ

В обзорното предаване на БНР *Неделя 150* се обсъжда темата за присъединяване на България към еврозоната. Интервютата по този въпрос – в звукови файлове – са достъпни и на сайта на БНР. Основните положения са изведени и в текст на сайта.

VI. МОТИВИ

КЖЕ разгледа жалбата, запозна се с предаването, с публикацията и звуковите файлове на сайта на Българското национално радио и с постъпилото становище на Българското национално радио.

Обсъждането се съсредоточи върху етичните аспекти на журналистиката в живи предавания, когато са поканени и гостуват експерти. Преди всичко КЖЕ се обединява зад тезата, че *Свободата на изразяване е една от основите на демократичното общество и едно от основните условия за неговия напредък и за самореализация на всеки индивид, но тя има предели, се подчертава в практиката на ЕСПЧ¹. Свободата се отнася не само за информация или идеи, които са приети благоприятно или се считат за безобидни или безразлични, но и за тези, които обиждат, шокират или смуцават. Такива са изискванията за плурализъм и толерантност, без която няма “демократично общество”.*

¹ ECHR, Von Hannover v. Germany (no. 2), §101

Все пак свободата на изразяване има и предели, посочени в член 10, ал. 2 на ЕКПЧ. В конкретната жалба се оспорва казаното от икономиста К.И. по стандартите точност и разграничаване на факти от коментари.

Комисията за журналистическа етика не за пръв път разглежда жалби по отношение на изразени възгледи от гостуващи експерти в живи радио – или телевизионни предавания, като се отнася конкретно във всеки случай към въпроса дали има изопачаване на фактите и дали предаването има принос към информирания избор на аудиторията .

КЖЕ е имала възможност да подчертае значението на ролята на водещия, който трябва не само да дава свобода на изразяване на мнения и позиции, но и да не допуска безкритично непроверени и потенциално рискови твърдения и предположения да се разпространяват – особено от ефира на обществената телевизия. Водещият не бива да бъде пасивен или дори толерантен към подобни твърдения, изложени от неговите събеседници, а напротив – когато е необходимо за защита на обществения интерес и предпазване на обществеността от заблуждаване, следва да представя подобни тези в дискуссионен план и с необходимата дистанция.²

Живите предавания налагат по-високи изисквания към участващите журналисти. Очаква се те да бъдат добре подготвени – лично и с участието на редакторите си – за участието на всеки събеседник. Те трябва да са запознати из основи с фактите в областите, които ще бъдат засегнати в разговора, за да могат своевременно да поставят уточняващи или допълващи въпроси, както и да изразят критични позиции към недостатъчно добре защитени тези от гостите.³

Комисията оценява факта, че водещият Я. С. има подготовка по обсъжданата тема и – както се посочва в становището на БНР – *не се отъждествява с гледната точка на интервюирания, критичен е във въпросите си към него.*

На второ място, Комисията оценява *многообразието на гледни точки по темата, постигнато чрез интервюиране на трима експерти по темата.* Те са икономисти и може да се заключи, че

² Решение на КЖЕ по жалба 07-063

<https://mediaethics-bg.org/wp-content/uploads/2021/04/%D0%A0%D0%B5%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%E2%84%96-14-%D0%BE%D1%82-2021-%D0%B3-%D0%BF%D0%BE-%D0%B6%D0%B0%D0%BB%D0%B1%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%93.%D0%9A.-%D1%81%D1%80%D0%B5%D1%89%D1%83-%D0%91%D0%9D%D0%A2.pdf>

³ Решение на КЖЕ по жалба 07-064

<https://mediaethics-bg.org/wp-content/uploads/2021/04/%D0%A0%D0%B5%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%E2%84%96-15-%D0%BE%D1%82-2021-%D0%B3-%D0%BF%D0%BE-%D0%B6%D0%B0%D0%BB%D0%B1%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%93.%D0%9A.-%D1%81%D1%80%D0%B5%D1%89%D1%83-%D0%B1%D0%A2%D0%92.pdf>

са поканени на разумно основание да споделят отношението си по дискутирания проблем. В такъв контекст неточностите и конспиративните теории, които един от тях представя, ще намерят отговор или контрапункт в становищата и идеите, развити от другите двама гости.

Комисията отново подчертава, че разпространението на конспиративни теории не е въпрос на гледна точка, а е производство и подкрепа за обществена дезинформация с обществен ресурс, което не следва да се допуска в една обществена медия. В конкретния случай присъствието на активен водещ и други експерти позволяват на слушателите да се ориентират кое е научна теза и твърдение за факт – кое е собствено мнение и дори конспиративни идеи.

На основата на събраната информация и направения анализ, във връзка с чл. 17, ал. 1 от Правилника за дейността, Комисията за журналистическа етика прие следното

РЕШЕНИЕ:

КЖЕ намира жалба с вх. № 11-007/2024 г. за **неоснователна**.

Съгласно Правилника за дейността на Комисията за журналистическа етика решението да се изпрати на заинтересованите страни в 7-дневен срок от приемането му.

Председател на КЖЕ:

Нели Огнянова

*Изпълнителен директор на
Фондация НСЖЕ :*

Ева Петрова